

Terugblik op twee jaar coaching

De jonge ontwerper Yvon Muller was de allereerste deelnemer aan het tweejarige coachingstraject van het Instituut Lichtontwerpen. Omdat dit in Nederland een unieke vorm van coaching is, vroeg Zichtlijnen haar om een persoonlijk verslag. Hoe is zij in dat traject gerold, wat zijn haar ervaringen en in welke richting ontwikkelt haar werk zich?

Al sinds mijn studie theatervormgeving aan Academie Minerva in Groningen ben ik erin geïnteresseerd hoe mensen de dagelijkse werkelijkheid om hen heen beleven. Wat maakt dat iets je blik trekt, hoe kijk je ernaar en wat gaat er in je om zodra 'iets' je aandacht een tijdje weet vast te houden? Hoe verandert het en wat verandert het in jou? Tot welke gedachten zet het aan?

Wat we waarnemen en wat die waarneming in ons teweegbrengt is altijd subjectief. Ook in het theater. De beleving van een voorstelling zie ik als een ontmoeting tussen het werk en de toeschouwer, waarbij ik als ontwerper graag de ruimte

voor een wisselwerking creëer. Ontwerpen voor het theater trekt mij omdat je in deze discipline altijd te maken hebt met de begrippen 'tijd' en 'dynamiek'. Daarin vind ik transformatie een belangrijk element. Ik wil niet louter statische beelden in de tijd plaatsen, maar het gaat me om het regisseren van visuele indrukken, en het verschijnen en verdwijnen ervan, om daarmee karakter te geven aan de beleving. En licht is volgens mij de belangrijkste manipulator als het gaat om dat 'karakter van de beleving'. Daarnaast kan ik met licht mensen ook bewust maken van hun eigen kijken en ervaren. Licht is waarneming, stuurt het aan. Al met al

In 2009 maakte Yvon Muller het lichtontwerp voor L'Isola

zijn dit genoeg redenen geweest om mij dit vakgebied eigen te willen maken.

Zoektocht naar licht

Tijdens mijn studie aan de kunstacademie waren de mogelijkheden helaas zeer mager om mijzelf op artistiek niveau verder in de discipline van het licht te specialiseren. De hoofdmoot was 'decorontwerp', de materiële kant van het vak. En die materie zat me vaak dwars. Het was mij niet kneedbaar genoeg en de dramaturgie van beelden vond ik vaak te letterlijk, te concreet. Ik zocht naar vormen van visualisering waar ik meer poëzie, sfeerbeleving en fantasie in kwijt zou kunnen. Voor opdrachten werkte ik wel vaak met video en het maken van filmpjes, maar mijn honger naar meer ruimtelijke abstractie en het ook daadwerkelijk neer kunnen zetten van een sfeer in de ruimte, was hiermee nog niet gestild. Tijdens mijn studie ben ik daarom gaan werken in een klein theatertje in Groningen, de USVA, om de technische aspecten van licht onder de knie te krijgen. De maandagavond 'jamsessie' is een fenomeen waar menig theatertehnicus nostalgische herinneringen aan zal hebben. Voor mij was het

'Je neemt als het ware plaats in je eigen oog'

direct de vurig gewenste speeltuin waarin ik volkomen vrijheid had om uit te vinden wat licht en het ontwerpen ervan, hoe eenvoudig en klein ook, nu precies voor mij kon betekenen. Een daadwerkelijk opstapje werd mij geboden toen ik in mijn derde jaar van de academie met de studenten theatervormgeving uit Nederland afreisde naar de Quadriennale in Praag in 2003. Samen met studenten scenografie van over de hele wereld nam ik daar deel aan de workshop *Autonoom licht als concept*, gegeven door lichtontwerper Henk van der Geest. Tijdens deze workshop ►

'Een heel andere manier van denken' bij Memento (2009) van Stichting RoodPaleis, met toepassing van pixelmapping. | FOTO: © YVON MULLER |

werd ik uitgedaagd om verder te duiken in de inhoudelijke en artistieke kanten van het vak lichtontwerpen. Ik vond het fascinerend om te merken, tijdens de vele gesprekken gedurende de workshop, hoe universeel en rijk de taal van het licht is.

Instituut Lichtontwerpen

Na deze workshop was ik er eigenlijk wel over uit: ik wilde mij absoluut verder specialiseren in de wereld van het licht. Ik studeerde af met een eigen voorstelling in de vorm van een workshop voor gelukzoekers. Na mijn studie verhuisde ik naar Amsterdam (om daar mijn eigen geluk te beproeven). Een eigen beroepspraktijk als theatervormgever starten is zeker in het begin heel erg zoeken: wie ben ik, wat wil ik doen, met wie wil ik samenwerken? Ik ben ondernemend ingesteld en hou van aanpakken, dus zei ik op alles 'ja'. Zeker het eerste jaar was daarom roerig, maar

het ging allemaal heel goed. Ik wilde veel en snel leren en vooral zoveel mogelijk ervaring opdoen met licht. Toen kwam Henk van der Geest met een fantastisch aanbod. Hij richtte een instituut op het gebied van lichtontwerpen op en ik werd de allereerste deelnemer aan het tweejarige coachingstraject van dit kersverse iLo. Dat was in juli 2007.

Zo nam ik een ware pionierstaak op mij. Nu is dat pionieren mij wel toevertrouwd. Ik vind het alleen maar fijn om zelf mee te kunnen sturen in een traject dat in hoofdzaak gaat over je eigen ontwikkeling. De opzet van het iLo gaat uit van een zelfstandige praktijk als lichtontwerper. Het coachingstraject is een persoonlijk onderzoek waarin je je eigen specialisme ontwikkelt en fascinaties leert toepassen. Die persoonlijke vorm vind ik goed en richt zich precies op de verdieping die ik wens. En mijn eigen ervaring tijdens het coachingstraject was

dat het alleen maar meer opdrachten genereert. In plaats van 'weggezet tussen de boekenkasten' zoals tijdens een studie, opent deze vorm van coaching steeds weer nieuwe deuren naar andere, interessante projecten. Het iLo is voor mij gaan functioneren als een netwerk, een platform voor verdieping en voor het op de voet kunnen volgen van de ontwikkeling van nieuwe technologieën. Als netwerk biedt het iLo een kritisch oog en oor en waardevolle reflectie op mijn eigen werk, ook door het contact met de andere deelnemers.

Met sprongen vooruit

De kracht van het coachingstraject is dat het mij continu stimuleerde mezelf verder te blijven ontwikkelen. Er werden workshops georganiseerd die de nieuwste technologieën en faciliteiten boden, waardoor ik dicht bij het vuur zat. Daarnaast boden lezingen en expertge-

Amsterdam, 2008) van choreografe Nanne Linning en *Nomade* (Muziekgebouw aan 't IJ, 2009) van de Friese zangeres Nynke Laverman. Ook maakte ik recent het decor- en lichtontwerp voor de opera *L'Isola Disabitata* (Schouwburg Orpheus, 2009) bij de Nationale Reisopera met regisseuse Annechien Koerselman. Bij deze productie heb ik geleerd om een team van twaalf man aan te sturen, een geweldige ervaring. Natuurlijk blijven grote en kleine projecten elkaar afwisselen. Ik doe met veel plezier zelf experimenten met schaduwspel en zaklampen in een kleine studio van DWA en ik licht in een oneindig weids landschap een enorme zandduin uit met De PeerGrouP.

Eigen weg

Vanuit mijn beeldende achtergrond is bij mij een specifieke interesse ontstaan voor het overgangsgebied tussen vormgeving

kenluchten om te zetten in licht. Dat vond ik direct ongelooflijk fascinerend. Voor het theater heb ik vervolgens de voorstelling *Memento* (2009) van Stichting RoodPaleis geheel met deze techniek belicht. Deze voorstelling bood mij de ruimte om die nieuwe manier van werken uitgebreid te onderzoeken. Hierbij ontdekte ik dat dit een heel andere manier van denken over licht en lichtovergangen oplevert en daaruit volgt ook een heel ander gesprek met de regisseur.

Het meest recente werk op het gebied van pixelmapping is mijn eigen autonome lichtinstallatie *Travelling Light* (2009). Een lichtervaring voor één persoon waarbij een koepelvormig lichtplafond van leds wordt aangestuurd door een camera op het dak. Daarmee scan je als toeschouwer zelf de omgeving af. *Travelling Light* is een pure ervaring van licht. Dagelijkse indrukken van de wereld om

De autonome installatie *Travelling Light*. Links het interieur, rechts exterieur. | FOTO: © YVON MULLER |

sprekken mij een kijkje in de keuken van diverse nationale en internationale lichtontwerpers en zorgden ervoor dat ik in gesprek kwam met andere collega's, meer dan een vluchtig 'hé hallo' en 'waar ben jij nu mee bezig'. Ook mijn eigen beroepspraktijk is in die twee jaar tijd echt van de grond gekomen en ik werk mee aan veel en ook mooie producties. Doordat ik de mogelijkheid had om zelf coaches uit te kiezen voor projecten in de praktijk, kon ik snel en gericht advies vragen en krijgen, precies op de momenten in het proces dat het prettig en noodzakelijk was. Toen ik met het coachingstraject begon maakte ik veelal ontwerpen voor de kleine zalen, de vlakke vloertheaters. Die projecten hebben hun eigen kwaliteiten, maar ik wilde ook graag de grote zaal ontdekken. In de twee jaar bij het iLo heb ik het lichtontwerp gemaakt voor de voorstellingen *Dolby* (Stadsschouwburg

en licht, een onderwerp dat ik in de twee jaar bij het iLo heb uitgediept in eigen onderzoek. Ik ben begonnen te kijken naar hoe je licht als vormgeving kunt inzetten in het project *Beam me around, Scotty* (2008), waarbij ik projectie als licht heb onderzocht. Vervolgens diende het begrip mediaserver zich aan bij de

je heen zijn altijd verweven met elkaar: beelden, geluiden, symbolen, boodschappen en bedoelingen. In deze installatie wordt alleen het licht eruit gefilterd. Je neemt als het ware plaats in je eigen oog en ervaart de lichtprikkels die op je netvlies binnenkomen. Je kijkt ernaar zonder dat er een betekenis aan wordt

'Deze vorm van coaching opent steeds weer nieuwe deuren'

onderzoeksvoorstelling *ZOOM* (2008) van Theater Adhoc, die inhoudelijk ging over het fenomeen licht. Met een mediaserver kun je via bewegende beelden en pixelmapping licht aansturen. Deze manier van lichtsturing biedt de mogelijkheid om organische bewegingen van beelden uit de natuur zoals het vallen van regendruppels in een plas, het golfpatroon van wuivend graan of continu transformerende wol-

gegeven. De continue verandering van het licht in je omgeving zet zich om in een schouwspel.

In pixelmapping komen mijn interesse voor licht en beeld bij elkaar. Ik ben erdoor geïnspireerd. Digitale lichtsturing met mediaservers is een nieuw en fascinerend terrein, waarin ik mezelf verder wil ontwikkelen en waarmee ik de wereld wil veroveren. ◀